

रामाने धावत यावे. बाबांची सेवा करावी त्यात कसूर होऊ देऊ नये. श्री-बाबांची पडेल ती कामे भक्तीभावाने करावीत त्याचे बक्षीस म्हणून निशाणाचा मान त्याच्याच घराण्याला मिळाला. तात्यासाहेब नूलकर श्रीबाबांचा 'म्हातारा'. या म्हातान्यावरही अकृत्रिम प्रेम असल्याने त्यांना खांबाची पर्यायाने गुरुची पूजा करण्याचा मान मिळाला. गणेश दत्तात्रेय सहस्रबुद्धे म्हणजे बाबांचा लाडका 'गण'. बरेच दिवस गणू दिसला नाही की बाबांनी बोचैन व्हावे, गणूवर कधीही रागावू नये. उलट गोड गोड बोलावे, 'गण' ही प्रेमळ हाक ऐकून दासगणूना आपल्या मातापित्यांचे स्मरण व्हावे. प्रेमाने त्यांनी बाबांचे पाय चैपावेत. श्री बाबांनी प्रेमवर्षाच करावा. हे करता करता संतचरित्रे लिहावयाची प्रेरणा द्यावी. ती लिहून व्हावी - 'आधुनिक महिपती' ही पदवी मिळाली. याला श्री बाबांचे मातृसदृश प्रेमच कारणीभूत नव्हे काय? देव मामलेदार श्रीबाबांचे 'बाळ'. बाबा त्यांना कधी 'भाऊ' कधी 'म्हातारा' असे म्हणत. सारखी दक्षिणा पण मागत. त्यांना दृष्टांत देऊन संन्यासी वेषाने जाऊन त्यांचेकडे भोजन केले ते त्यांचेवरील प्रेमापोटीच. श्रीसाईसच्चरित लिहिणाऱ्या दाभोल-करांना बाबा 'हेमाडपंत' म्हणाले. पण त्यांचे लाडके नाव होते 'अणासाहेब' त्यांचेवर निस्सीम प्रेम करून छवीरूपाने बाबा त्यांचे घरी स्थानापन्न झाले असून त्यांचेकडून स्वतःच साई सच्चरित ग्रंथ लिहून घेतला ही किमया नव्हे तर श्रीबाबांची मायाच होय. मेधा हा गुजराथी ब्राह्मण. हे पण श्रीबाबांचे लाडके पोर. त्यांचेकडून सर्व देवतांच्या पूजाते करून घेत. मकरसंक्रांतीला सचैल स्नान घालण्याचा त्याचा हट्ट श्रीबाबांनी पुरखला इतकेच नव्हे तर त्याला आत्मलिंगच देऊन टाकले. मेधावरं श्रीबाबांनी इतके प्रेम केले की त्याच्या मृत्यूनंतर श्रीबाबा सामान्य माणसासारखे रडले. काशीराम शिंपी हा बाबांचा 'काश्या' त्याचा अहंकार नाहीसा करून, त्यावर प्रेम करून त्याचे चोरटच्या पासून रक्षण केले. त्याने शिवलेले कपडेही प्रेमाने वापरले. लक्ष्मीबाई शिदे ही पण खास मर्जीतली. तिच्याकडून न्याहारी यायची वाट पहात राहायचे, अडाणी वेळीही भाकरी खायला मागायची, शेवया मागून घ्यायच्या जरा उष्टावून उरलेल्या वत्सल पित्याप्रमाणे राधाकृष्णीला पाठवून द्यायच्या. लक्ष्मी रुसली तर तिची समजूत घालायची तिच्या प्रेमभावाला भुलून तिला बाबांनी अस्सल चांदीचे ९ रुपये दिले व नवविधा भक्तीची जोड दिली. नगरचे दामूशेट कासार म्हणजे बाबांचा 'दाम्या' बाबांच्या अनुज्ञेविना कोणतीही गोष्ट करू नये. भक्तांचे हित, अनहित जाणणाऱ्या बाबांनी दामूशेटला घंद्यात भागी न करण्याचा सल्ला दिला. दामूशेटला वाईट वाटले पण नंतर मित्राचा व्यापारात

झालेला भयंकर तोटा पाहून बाबांच्या आपल्यावरील प्रेमाची प्रचिती पाहून श्री बाबांविषयीचा भक्तीभाव दृढ झाला. बाबा एवढेच करून थांबले नाहीत तर त्यांनी गोव्याहून आलेल्या आंव्यातली ४ आम्रफळे दामूशेटना देऊन संतीहीन दामूअण्णांच्या पदरात ४ पुत्र व ४ कन्या अशी अपत्य संपदा टाकली हे भक्तांवरचे केवडे प्रेम! या प्रेमाला अंत नाही – ते सागराप्रमाणे अथांग आहे. – अपार आहे. असे बाबांचे किती भक्त स्त्री-पुरुष ज्यांना ते चाखायला मिळाले ते धन्य होता या भक्तांची नावे जरी आपण सामान्यांनी घेतली तरी हा भवसागर सहज तरून जाऊ. बाबांनी त्यांच्यावर प्रेम केले, प्रेमाने थोपटले, गालगुच्चे घेतले, मातेने मांडीवर घ्यावे तसे आपल्या अंगावर घेतले, त्यांच्यावर खोटे खोटे रागावले त्यांच्यासवे पहुडले, खेळले त्या भक्तांच्या जन्मोन्जमीचा पुण्यप्रभाव त्यांना या जन्मात बाबांच्या सहवासात उपभोगास आला. प्रत्यक्ष साईप्रभूंचे दर्शन, सहवास लाभला, आपण चरित्र ऐकायचं, वाचायच, शिरडीत जाऊन प्रभूंच दर्शन घ्यायचं एवढंच आपल्या हातात आहे. पण त्यातही आनंद आहे कारण त्या दयाघन साईप्रभूने आश्वासम दिले आहे की माझी हाडे तुर्बतीमधून तुमच्याशी बोलतील – तुम्हांला दिलासा देतील. समाधीची पायरी चढताच सर्व दुःखाचा परिहार होईल. आपण त्यात समाधान मानले पाहिजे. मी श्री बाबांच्या परम कोमल चरणांना वंदन करून म्हणते –

माझ्या प्रेमळ प्रभू साई । तूच आमुची आई-आई
 प्रत्यक्ष दर्शन जरी नाहीं । तरी त्याची खंत उरी नाहीं
 स्वप्नात वा जागृति दर्शन देई । हीच विनंती पायी
 मी होईन तुझी उतराई । वाहीन काया ही तव पायी ॥

श्री. रंगनाथ गोरक्ष यांचे निधन

शिरडी येथील संस्थानचे एक जुने वयोवृद्ध सेवक श्री. रंगनाथमामा गोरक्ष यांचे रामनवमीचे अगोदर दोन दिवस दुःखद निधन झाले. ते श्रीसाईबाबांच्या वेळे-पासून शिरडीत होते. बाबांच्या वेळी ते दिवाबत्तोची व्यंवस्था करीत असत त्यामुळे त्यांना ‘बत्तीचाले मासा’ याच नावाने ओळखले जाई.

श्रीसाई मृतात्म्यास चिरशांती व सद्गती देवो.

ऋग्वेदकरावावर श्री साईची अशी कृपा

A decorative horizontal border at the bottom of the page, consisting of a repeating pattern of stylized, symmetrical scroll or leaf-like motifs.

-पं. वि. तु. बोरगावकर,
गोवर्धन नगर को. आॅ. हाॅ. सो.
ब्लॉक नं. १४, तिसरा माळा
मूलुङ्ड, नेहरू रोड, मुंबई ८०.

(शके १८५६ मध्ये गणेशभक्त श्री. व्यंबकराव विठ्ठल सामंत वसई, जि. ठाणे यांनी श्री गणेश प्रभाव नावाचा ११ अध्यायी ग्रंथ रचलेला आहे. त्यातील ६ व्या अध्यायातील व्यंकरावांनी कथन केलेला बाबाचा अनुभव गद्य रूपात दिलेला आहे)

पढ़ती आले निज मनी । शेरडी माजी साईमुनी ।

वाहविती प्रभु सेवा या जनी । जावे दर्शनी त्यांच्या पै ॥४८॥

० असे श्री गणेश भक्त ऋंबकराय याच्या मनात येण्याचे कारण म्हणजे हिंडू, यवन, पारसी अशा सर्व जातीजमातीचे लोक श्री साईनाथांच्या दर्शनाला शिरडीला जातात अशी वार्ता त्यांच्या कानी आली. याच वेळी श्री ऋंबकरायांच्या पायाला जखम झालेली होती अनक उपाय केल्यावर ही पायाची व्याधी बरी (दुर्घट) होत नव्हती. अशा वेळी पूज्य सद्गुरु साईनाथांच्या दर्शनाने-स्पष्टने-उद्दी पानाने अनेक प्रकारचे रोगी रोग मुक्त होतात हे एकून ऋंबकरायांनी पण नवस केला की.

मस चरणीचे हे व्याधी । निरसतां मुळे जाण आधी !

तव दर्शने मी निगृती । ये ईन सत्य हे वाचा ॥

या नवसाप्रमाणे साईनाथांनी कृपा केली त्यांच्या पायाची व्याधी वरी झाली. “दोन” रुपये साईनाथांना अर्पण करावेत आणि दर्शन घेऊन यावे या विचाराने ते शिरडी क्षेत्री जावयास निघाले. खचसिठी रुपये तीन बरोबर घेतले. कोपरगाव मार्गे शिरडीला येऊन पोहोचले.

"निव वृक्षाच्या छायेखाली बाबा बसलेले आहेत. भक्तगणांनी त्यांना घेरलेले आहे. बाबांनी डोक्याला पांढरे वस्त्र बांधलेले आहे, अंगात कफनी आहे, उदास वृत्तीने बाबा सर्वांडे पहात आहेत चित चंचल आहे. बाहचांगी जणू वारा जसा वाहतो आहे त्याप्रमाणे बाबांची मनोवृत्ती मिरभिरते आहे. अशा

स्थितीत असलेल्या बाबांना पाहून “कां हा शिष्यगण भांबावला । साधू कं मानीति बाबाला,” असा प्रश्न क्षणभर त्यांच्या (अंबकरायाच्या) मनात आला दुसऱ्याच क्षणी त्यांनी आपल्याला सावरले आपण नवस फेडावयास आले आहोत. त्याप्रमाणे दर्शन घेऊन “दोन” रूपये त्यांना अर्पण करून निघू या आपल्या घरी. त्याप्रमाणे त्यांनी बाबांचे दर्शन घेतले मन तृप्त झाले. ठरल्या-प्रमाणे दोन रूपये आपल्याजवळचे बाबांना अर्पण करण्यासाठी काढले आणि दोन रूपये बाबांच्या हातावर ठेवले तोच “और दुसरा दो देव,” असे शब्द अंबकराय यांच्या कानी पडले. त्याबरोबर ते गडबडून गेले. कारण आणखी दोन रूपये बाबांच्या हाती दिले, नमस्कार केला, बाबांनी त्यांची चौकशी केली. अंबकरायांना वरे वाटले. परत जाण्यासाठी बाबांच्या जवळ आज्ञा मागितली. आनंदान बाबांनी आज्ञाही दिली.

पण —

एका रूपयात केवी । राहणे होई मज लवलाही ।
अथवा जाणे कैसे आपुल्या गावी । होईल ते कळेना ॥

असा प्रश्न अंबकरायांना पडला काहीं सुचेना!

परी साईची हो अगाध करणी ।
टांगा एक आला त्या स्थानी ॥

हा टांगा काही भाडोत्री नव्हता, टांग्यात एक गुजराथी मनुष्य वसलेला दिसला. त्याने भक्तवर अंबकरायांना विचारले “कोपरगावाला निघालात काय?” अनोळखी माणूस आपणाला हवे असेच कसे विचारतो? आणि उत्तराची वाट न पाहता तो गुर्जर म्हणाला “चला चांगली सोबत आपणाला मिळाली.” पुन्हा तो गृहस्थ म्हणतो.

तुम्ही आता कोणीकडे । आमुचे साधूसह वाकडे ।
आलात शेरडीस रोकडे । अनुचित प्रकार पहावया ॥
कां हो साईस साधू म्हणती । उच्छिष्ट प्रसाद ते वांटती
आणि ज्या पात्रातून पय सेविती । तेची देती सकल जनां ॥

असे अनेक विचार ते गुजराथी गृहस्थ जाता जाता बोलत होते. इतकेच काय? पुढे प्रश्न करतात —

दोन रूपये दिल्या घेती। आणिकही दुसरे दोन माणती।
नव्हे त्यांची समाधान स्थिती। साधू वंदावे हे केवी।

हे एकून भक्तवर ऋंबकराय मनात चरकले अरे, माझ्या मनात चाललेल्या विचारांची घालमेल या गृहस्थाच्या तोंडून शब्द रूपाने कशी प्रकट झाली!

‘का हा साईचा प्रताप आहे?’

इतक्या अवधीत कोपरगाव स्टेशन आले. ते गुजराथी गृहस्थ टांग्यातून उतरले आणि म्हणाले “मुंबईलाच चलायच ना?” तिकिट आणतो क्षणाचाही विलंब न करता तिकीटे घेऊन आले. गाडीच्या प्रवासाला सुरवात झालेली होती माझ्या मनात अनेक विचार तरंग उठत होते. मध्येच त्या गृहस्थांना मी प्रश्न केला आपला काय व्यापार आहे काय? त्या गुजराथी गृहस्थाने उत्तर दिले होय. कापसाचा व्यापार आहे माझा. मशीद बंदरात. या एकाचा दिवशी आणि दोदर स्टेशनवर निरोप घेतला, एकमेकांनी.

ऋंबकराय आश्चर्यचकीत होऊन मनाशीच विचार करत करत वसईला पोहोचले. दोन दिवस मनात सतत विचार. काय चमत्कार हा! एक रूप्यात मी घरी पोहोचलो कसा? मग निश्चय करून घरून निवाले, त्या गुजराथी व्यापाचा शोध घेऊन त्याचे आभार मानावेत आणि गाडी भाड्याचे पैसे परत करावेत.

त्याप्रमाणे मशीदबंदरी चौकशी केली तेव्हां त्यांच्या लक्षात आले की ही सर्व साईलीला होती. असा कोणी इसम तिथे नव्हता म्हणून —

वृत्त ऐसे हे एकता। मानसी थक्क झाले तत्त्वता।

अवघा खेळ हा आता। केला साईबाबांनी किला वाटतो ॥

अशी ही रोकडी लीला दाखवून भक्ताचे मनोरथ पूर्ण करून त्याला सदैव आपल्या छायेखाली ठेवून भक्तांचा उद्घार करणाऱ्या साईमाऊलीस विनंती की,

ऐशिया संताचिये चरणी। माझी एकची हे विनवणी।

कृपा दृष्टीने मज पाहूनी। सांभाळावे या भवी ॥

माझ्या समाधीची पायरी जो चढेल दुःख हे हरेल सर्व त्याचे ॥

—सौ. सुधाताई चैतन्य
१४ राजस ग्राम, इंदूर २.

० माझ्या वडिलांची श्रद्धा नारायण महाराज केडगाव यांचेवर जास्त त्यांना इतर संतांचा विचारसुद्धा त्यांच्या मनात येत नसे. माझे लग्न झालं त्यावेळी १६ व १७ वर्षांची होते. यांना (पती) नोकरी सरकारी, यांची श्रद्धा साईबाबांवर, मी वडीलांशी साईबाबां बद्ल पुष्कळ चर्चा करायची; वडील म्हणत, हा साधू देखील अवलीया आहे. मी प्रत्यक्ष यांचं दर्शन घेतल आहे. जे जे त्यांनी डोळ्यांनी पाहिलं होते ते ते सर्व सांगितलं.

माझा कोणत्याही संतावर आतापर्यंत विश्वास नव्हता. माझ्या पतींला मात्र साईबाबांवर पूर्ण विश्वास. परंतु त्यांच्या विश्वासाच्या आड मी कधीच आले नाहीं. नारायण महाराज काय, व साईबाबा काय माझ्या करता दोन्ही सारखेच होते म्हणाना! आमचा संसार सुखात चालत होता मला दोन मुलं झाली होती. मला पुन: दिवस राहिले. घरात साईची भक्ती ते प्रेमाने करीत. परंतु तिसरा मुलगा झाला तो पायाने चालेना मुलाला तिसरं व चौथे वर्ष लागले पण तो उभा राहिना. पुष्कळ उपाय केले, दैवी उपाय करून मी थकले. मला वाटले की हा मुलगा आता पंगूच रहाणार!

एका रात्री मला स्वप्न पडलं की, “एक भिक्षेकरी दारात उभा आहे हातात झोळी आहे. त्याच्या दृष्टीत पूर्ण विश्व सामावलेले आहे. त्यामुळे उदरही विशाल, अजानुबाहू, कोपीन धारी, मूर्ती पुढ्यात येऊन उभी राहिली. तत्काळ मी त्यांचे पाय धरले. त्या व्यक्तीने विचारले, “मी कोण आहे? ओळखल कां?” मी झोपेतच जोरान म्हटलं, “आपण प्रभू अनंत कोटी ब्रह्मांड नायक साईबाबा शिरडीचे” त्यावर सद्गुरु म्हणाले, “बाळ मी आणि नारायण महाराज एकच आहे. माझ्या पाढुकांची सेवा कर तुझ्या मुलाला माझ्या समाधीचे दर्शन करव आणि पहा माझा चमत्कार!”

मी जागे झाले व झालेला सर्व प्रकार त्यांना सांगितला हे म्हणाले, आता हाच उपाय राहिला आहे, बाबा दयाळू आहेत. श्रद्धा व सबूरी या गोष्टी ठेवल्या तर ते भक्तांवर दया करतात. आपण शिर्डीला जाऊ व समाधिचे दर्शन करू. आमचा निश्चय लवकरच फलीभूत झाला व आम्ही शिरडीला मुलाला घेऊन गेलो.

काही दिवसा पूर्वीचा दृष्टांत व त्यानंतर मिळालेले साईसमाधीचे दर्शन “खरोखरच अवर्णनीय आनंदात अक्षरशः बुडावे, प्रेमाश्रूनी डोळे भरून आले. समर्थाचा चराचरातून संचार व आजही निष्ठावंतांना साक्षात दर्शन होत आहे. याचा अर्थच असा की, साईबाबा आजही सर्व भरून उरला ठायी नव्हे, सर्व-साक्ष आहे.” कारण मी मुलाला घरी घेऊन परतले. तेव्हां खांडव्यास पुन्हा डांकटरला दाखविले. त्यांनी सात गोळचा सात दिवसाकरतां दिल्या व काय चमत्कार! पायामध्ये उमे राहण्याची ताकद आली व तो दोन महिन्या नंतर इकडे तिकडे चालू लागला. खरोखरच साई बाबांनी आपली वाणी सत्य केली.

उत्पत्ति, स्थिती आणि लय या सर्वांचा निर्माण करी श्री साईबाबा हाच, चराचरातून वसत आहे. भक्तांचा पहाण्याचा दृष्टीकोन मात्र अंतर्मुख हवा. भक्तिचे अधिष्ठान स्थिर ठेऊन, अंतर्मुख होऊन जर आपण आपल्या उपास्थ देवताकडे पाहिले तर तो तुमचाच आहे याचा प्रत्यय आजही घेता येईल.

आता साई कृपेने माझ्या मुलाचे लग्न झालेले आहे व तो सुखाने संसार करीत आहे. जीवनात गुरु शिवाय जीवन पूर्ण होत नाही, म्हणून गुरुची फारच आवश्यकता असते. आता मला कळल की गुरुविना जीवन म्हणजे मिठाशिवाय अन्न.

साईने मला हे याचरून शिकविले की ज्यांची कर्तव्य कर्म करीत निष्ठा व सबूरीने माझ्याकडे पाहिलं त्यास मी सहाय्य करीन. ♦ ♦

श्री. दामोदर माने यांचे अभिनंदन

श्रीसाईलीलाचे एक कवी व उल्हासनगरचे एक भक्त श्री. दामोदर शिवराम माने यांना १ मे ८४ रोजी मुख्यमंत्री श्री. वसंतदादा पाटील यांचे शुभहस्ते उत्तम कामगार गुणवंत पुरस्कार देण्यात आला याबद्दल आम्ही त्यांचे कौतुक करतो. श्री. माने यांनी ‘साईप्रभा’ या नावाचा साईंगीतांचा एक सुंदर संग्रही लिहून प्रकाशित केला आहे.

भारताबाहेरचे साईभक्तांचे उपक्रम

—श्री. प्रकाशचंद्र काकडे
पोष्ट बॉक्स नं. १०१४,
कानो, नायजेरिया. आफ्रिका

० मी व माझे कुटुंब गेली १६ वर्षे नोकरीनिमित्त भारताबाहेर आहोत. एडन (दक्षिण यमन) जमेका, व नायजेरिया अशा ठिकाणी आम्ही आतापर्यंत राहिलो अन् बाबांच्या कृपेच्या खूप मौजा अन् चमत्कार अनुभवले. एडनमध्ये १९६९ साली बाबांच्या मूर्तीची स्थापना तिथल्या श्री माताजी मंदिरात करण्याचे भाग्य आम्हांला लाभले. श्री. रमेश दफ्तरदार हे तेव्हां तिथे इंजिनियर होते. त्यांची या कामात आम्हांला अमूल्य मदत झाली.

मूर्तीच्या स्थापनेपूर्वी भारतात असतानाच मला स्वप्नात याबाबत सूचना मिळाली होती. भारतात असताना मी दर महिन्याला पगाराचा १ भाग शिर्डी संस्थानला दक्षिणारूपाने पाठवत असे. भारत सोडल्यावर ही दक्षिणा राहून गेली. बाबांनी एकदा पहाटे स्वप्नात येऊन त्याची आठवण केली. मी श्री. दफ्तरदारांना याबाबत बोललो व त्यापूर्वी त्यांना मी माझ्या स्वप्नाबाबत पण बोललो होतो. श्री. माताजीचे मंदिरात बाबांची १ मूर्ती कोनाढ्यात कोणी-तरी घेऊन दिली होती. जवळच संगमरचरी श्री गणेशमूर्ती पण होती. स्वप्नातल्या आणि काहीं खुणा जमल्या होत्या. मग पक्के ठरले की मूर्तीसाठी छानपैकी ओटा बांधून मूर्तीची स्थापना करायची. मंदिराचे पुजार्यांनी मुद्दा काढला की गाभान्यात मुस्लीम कारागीर येऊ देणार नाहीं. त्यावेळी अरब राष्ट्रात इतके हिंदू कारागिर नव्हते. सुदैवाने फार पूर्वी एडनमध्ये स्थाईक झालेले एक श्री. काळे नावाचे गृहस्थ भेटले व त्यांचे मदतीने ओटा बांधणे व बाबांची मूर्ती रंगवून घेण्याचे काम पार पडले. श्रावण श. १ चा मुहूर्त धरून श्री. हरदासांचे व दफ्तरदारांचे मदतीने मूर्तीची स्थापना पूर्ण झाली.

१९७१ साली आम्ही तिथून जमेका (वेस्ट इंडिज) मधील हेस या गावी गेलो. पहिल्या आठवड्यातच आम्हांला तिथल्या भारतीय मूलग्रामीच्या लोकांनी सूजपुराण (सूर्य पुराण) व श्री सत्यनारायणाच्या पूजेला बोलावले. संपूर्ण पूजा इंग्लिशमध्ये होती. सुरीनाम – दक्षिण अमेरिका – या ठिकाणी हीच पूजा

डच भाषेमध्ये चालते. लीलाचती, कलाचती, साधुवाणी वगैरे सर्व तेच फक्त गोष्टी इंगिलशामध्ये. त्यावेळी जमेकामध्ये सनातन धर्म मंदिर (S. D. M.) व प्रेम सत्संग असे दोन हिंडू संघ होते. तिथे दिवाळी, खिसमस, पगवा (होळी) ऊसे (मोहरम) हे सर्व सण ही मंडळी मोठचा उत्साहाने साजरी करत. दोन संघामध्ये किरकोळ दुफळी होती. प्रेम सत्संगचे मुख्य डॉ. हेमप्रसाद हे गयानिज होते व त्यांचा ग्रुप मँडेव्हील या गावी होता. S.D.M. चे मुख्य श्री. मुनिश्वर महाराज (जमेकन) यांचा ग्रुप किंस्टन या राजधानीचे शहरात होता. आमच्या घराच्या गेटवर 'साईंधाम' असे मराठी व इंग्रजीमध्ये नाव लिहिले होते. कारण मला काहीं चांगल्या अक्षराची देणगी नाही. डॉ. हेमप्रसाद यांनी आम्हांला पटवून देऊन हेसमधील साईंधाममध्ये नवीन ग्रुपची स्थापना झाली. माझी पत्ति सौ. मोनिका हिने 'साईं दरबार' हे नाव ग्रुपला दिले. यावर्षी साईं दरबारचा ११ वा चाढदिवस आहे. आम्ही ७४ साली जमेका सोडले व मोठचा उत्साहाने ग्रुपची सूत्रे श्री. सिमिओन जगेसार (जमेकन) यांनी घेतली. दुर्दैवाने श्री. जगेसार आज या जगत नाहीत. त्यांचा मुलगा व माझा विद्यार्थी मायकेल उर्फ विजय हल्ली ग्रुपचा प्रमुख आहे. जमेकात 'साईंदरबार' सर्वांत मोठा ग्रुप असून त्यांचे भजनाचे कार्यक्रम सर्व ठिकाणी 'सतत होत असतात.

१९७४ मध्ये आम्ही कानोला आलो. इथे श्री. सीतल वासवानी यांचे घरी दर गुरुवारी श्री. सत्यसाईंबाबांचे भजन चालत असे. आम्ही तिथे जात असू. पुढे श्री. सीतल कानो सोडून गेले व ही भजने बंद झाली. काहीं दिवसांनी आम्हांला मोठे घर मिळाले. व तिथे 'साईं सेवा संघाची' स्थापना झाली. गेल्या ८-९ वर्षांत आम्ही ३-४ घरे बदलली व काहींकाळ सोडला तर सरत साईंसेवा संघ आपले काम करत राहीला. प्रत्येक रामनवमी, गुरुपौर्णिमा व दसरा या दिवशी संघातके गंरीबांना अन्नदान, वस्त्रदान वगैरे केले जाते. या कामी श्री. अशोक अयदासानी यांची सर्वतोपरी मदत होते. गेली काही वर्षे इथून जवळच असलेल्या महारोग्यांच्या वसाहतीत सरोसरी १३० लोकांना वरील उत्सवाचे वेळी व एरव्ही अन्नदान केले जाते. प्रत्येकवेळी साधारणपणे ४०० नायरा (५००० रु.) यासाठी खर्च केले जातात. हे पैसे स्वयंस्फूर्तीने भक्त देतात. अन्नदानाचे कामी श्री. विष्णू उत्तमचदानी व श्री. अशोक आपटे यांचेकडून न चुकता काहीं वस्तू खाद्य-पेये दिली जातात. गतवर्षी संघाने श्री साईंनाथ हॉस्पिटल शिरडी या ठिकाणी काही दंत विभागासाठी हत्यारे

दिली. या कामी श्री. सेवकराम मनवानी, श्री. हासाराम पंजवानी व डॉ. कोहली यांची फारच मदत झाली. काहीं तांत्रिक अडचणीमुळे देणगीचा उर्वरित भाग अद्याप संघ पाठवू शकला नाहीं. बाबांच्या कृपेने ते पण काम लौकरच पूर्ण व्हावे ही इच्छा आहे.

नुकतेच संघातके साधारण ९६ महिलांचे पादत्राण जोड वाटण्यात आलेत. अजून २००० तरी वाटायचेत. हे बूटांचे जोड श्री. हासाराम पंजवानी यांचे तरफे संघ वाटणार आहे. भारतात गरीब मुलींच्या लग्नासाठी मदत करण्याची त्यांची इच्छा आहे. तो विचार त्यांनी संघाकडे व्यक्त केला आहे. लौकरच संघ भारतातील संस्थांशी संपर्क साधून पुढचे कार्य हाती घेऊ इच्छितो. याबाबत कोणाला माहिती पुरखायची असेल तर खालील पत्त्यावर मराठी, इंग्रजी, अगर हिंदीनुन संपर्क साधता येईल.

संघाला या कार्यात मार्गदर्शन झाल्यास संघ उपकृत होईल.

असा झाला बाबांशी परिचय

-सौ. कल्पना वै.

६ सहकार,

न्यू लिबर्टी सोसायटी,

मालाड, (पश्चिम) मुं. ६४

○ आमचा साईबाबांशी परिचय घडवून आणला तो साईभक्त डॉ. गव्हाणकरांनी. १९५३ साली त्या वर्षी मी खूप आजारी होते व डॉ. रांगणेकरांची ट्रीटमेंट चालू होती. डॉ. गव्हाणकर रोज आमच्या घरी येत इंजेक्शने द्यायला. दोन दोन दिवसांनी औषधे बदलली जात परंतु ताप हटत नव्हता. महिना होऊन गेला. पण तोप हटण्याची लक्षणे दिसेनात व डॉक्टरांना कोमानिमित्य शिरडीला जावयाचे होते. डॉक्टर म्हणाले - मी सर्व उपाय करून थकलो. आता असे करा मी या गोळ्या लिहून देतो त्या द्या व साईबाबांची प्रार्थना करा. हा शेवटचा प्रयत्न आहे मी साईबाबांना प्रार्थना करीनच यापुढे त्यांची इच्छा. जगली-वाचली तर शिरडीला बाबांच्या भेटीला न्या; आणि काय चमत्कार! ताप दिवसागणिक कमी होवू लागला आणि तीन दिवसात ज्य

दिवशी डॉक्टर परतले त्या दिवशी नार्मलवर आला. असा चमत्कार दाखवून बाबांशी आम्हांला. शिरडीला ओढून नेले. “माझा भक्त सोतासमुद्रा पलिकडे असला तरी मी त्याला ओढून नेईन” हे शब्द खरे केले. त्यानंतर आज पर्यंत बाबा सदैव आमच्या हांकेला धावून येतात. अनेक संकटे आली आणि साईक्षणेने ती दूर ज्ञाली. पण मला कधी साईलीलेत पाठवावी असे वाटले नाही. अहो या तीस वर्षांतील संकटे आणि साई चमत्कार जर लिहायला बसले तर मला वाटते तुमची साईलीला ते प्रसिद्ध करायला निश्चितच अपुरी पडेल. मग तुम्ही सुट्टीत आम्ही राजस्थानच्या सफरीला जाण्याचे ठरविले आणि दोन दिवस आधी दिवाळी अंक हाती आला. माझ्या भाचीने त्यात आपला अनुभव पाठवला होता. व तिने मला सहज विचारले “आत्या तू आपला अनुभव कधीच का पाठवत नाहींस?” आता खर सांगायच तर मला असे वाटते साईकृपा ज्ञाली ना? बस्स ज्ञाले! त्यात लोकांना काय सांगायचे? आणि मी तिला सांगितले तुमच्या लेखांना जागा पाहिजे ना? म्हणून मी लिहित नाहीं. बोलणे तेवढ्यावरच राहिले. पण साईच्या मनात मी लेख पाठवावा असेच होते.

त्यानंतर आम्ही ठरल्याप्रमाणे राजस्थानच्या सफरीला गेलो असता अजमेर-च्या दर्घ्याला भेट देवून चितोडगडला जाण्यासाठी बसस्टॅंड वर आलो असता पुष्करला जत्रा असल्यामुळे अनेक बसेस त्या मार्गावर सोडल्या होत्या. बसस्टॅंड वरील कंडक्टर म्हणाला; तुम्ही भिलाडीला जोणारी बस पकडा कदाचित् तिथून ६-७ वाजता बस मिळेल. ७ वाजेपर्यंत तिथे पोचण्याचा प्रयत्न केला, पण व्यर्थच गेला. तेव्हा शेवटचा उपाय म्हणून मी साईंना म्हणाले — बाबा, आजपर्यंत तुम्ही राखलेत आता कां रागावला? अता ८। वाजता कुठली बस यायला? आणि मला भाचीने विचारलेल्या प्रश्नाची आठवण ज्ञाली. मी लागलीच म्हणाले, बाबा आज पर्यंत कोणासाठी टांगा, कोणासाठी गाडी तर कोणासाठी बैलगाडी वरै पाठवून त्यांची सोय केलीत. आता या राजस्थानच्या कोणासाठी बैलगाडी वरै पाठवून त्यांची सोय केलीत. आणि काय सांगू? आमची बस डेपोमध्ये शिरण्या अगोदरच एक बस ‘चितोडगडकी सवारी चलो’ असे ओरडणाऱ्या कंडक्टर सकट दारात उभी राहिली. माझ्या डोळ्यातून आनंदाश्रू वहात होते. हे काय सांगायला पाहिजे.

॥ श्री संत दासगणू महाराज ॥

*****

श्री संत दासगणू साई के एक महान् सेवक थे
अधिकारोंकी छोड़ नौकरी साई शरण में आये थे

आनाही पड़ा, ऐसाही महिमा साईनाथका था
जनम् जनम् के भक्तोंको ऐसे शिरडीमें खिचा था
हरी संकिर्तन सेवावत, में दासगणू ये मगान् हुए
कई संतोंके चरित् लिखे और भक्ती गीत रचाए

एक दिन इच्छा प्रबल हुई ये गंगा स्नानको जानेकी
कहने लगे साईको दासगणू बात जो ठानो थी मनकी
बड़े प्रेमसे बोले साई इतने दूर क्यूं जाते हो
यहाँ ही सबकुछ है अपना तो फिर ये कष्ट क्यूं लेते हो

साई चरणपे शिष्य झुकाया दासगणूने भक्तीसे
गंगा जमना बहने लगी साईके दोनों चरणोंसे
कर के स्नान अब दांस मेरे ये गंगा स्वयंम् ही आयी है
देख तेरी इच्छा की पूर्णता द्वारका माई करती है
बहने लगी असुवन की धारा साई चरणको लिपक गए
आखरी सांस तक साई महिमा गाते गाते मुक्त हुए
गाते गाते मुक्त हुए

गीत-स्वर योजन

श्री. जयवंत कुलकर्णी

कुलकर्णी कॉटेज,

प्रार्थना समाज रोड,

विलेपारले (पूर्व),

मुंबई - ४०० ०५७.

“मूर्तींमंत भगवंत साई”

-कु. भारती का ठुंबरे.

२७।१८६९ अम्युदय नगर,
काळाचौकी मुंबई ३३ ..

० सर्व मोठी माणसं नेहमीच सांगत असतात की, “परमेश्वराकडे कधीच काही मागू नये. त्याला सगळ समजत तो न सांगताच देत असतो पण माणूस मात्र आपल्या भक्तीला ‘निव्यज्य आणि निःस्वार्थी’ न करता व्यवहारी रूप देतो.” सर्व सामान्यतः हे ‘पूर्ण सत्य’ आहे. परंतु ज्यावेळी परिस्थितीने माणूस अगदीच हृतबल होतो, त्याला कुठलाही मार्ग स्वतःला वाचविण्याचा उरत नाहीं तेव्हा तो नेहमीच परमेश्वरापुढे दयेसाठी हात पसरतो: त्यात त्याची नेहमीच ‘लालसा’ असते असे नुळीच नाहीं, पण श्रद्धाळू माणसाना मात्र त्यातून ‘गमविलेला आत्मचिश्वास’ मिळतो. “मी ‘बाबांना’ माझ संकट सांभितलंय, ते नव्हकीच त्याच निवारण करतील याबद्दल माझी पूर्ण खात्री आहे. साईच्या सामर्थ्यावर माझा गाढ विश्वास आहे” आणि याच मनाला समजाविलेल्या विचारातून संकटाचा मारा सहन करण्याचे मनोबल वाढते. आम्हीसुद्धा अशीच एका ‘दिव्यातून’ पार पडलो. तसं पहाता माझे वय खूप—खूप पचवून अनुभव घेतलेले नाहीं. माझ्या लहान वयात जे प्रसंग आले ते ‘बाबांच्या कृपेने’ निवारण झाले. माझा बाबांवर ‘दृढ विश्वास’ आहे. याच विश्वासावर मी एक नुकताच आलेला प्रसंग पार पाडला. मला एकुलता एक भाऊ आहे. वय त्याच अवघ चौदा वर्ष. हसण्या—खेळण्याचं, मौज—मजेचं आणि त्यात ‘शालांत परिक्षेच’ वर्ष. सुरवात त्याने मोठ्या उत्साहाने केली. पण मध्येच दोन—तीन महिने झाले आणि त्याची कंबर दुखू लागली. प्रथम—प्रथम घाटले की खेळात कुठे आपटला असेल, पण नंतर त्याचे रूपांतर इतके भयानक झाले की त्याला एक पाऊल पुढे टाकून चालता येणे अशक्य झाले. त्याची अवस्था! ... मला सांगता येणार नाहीं. . . . कारण मायेच्या वाग्यांना ‘सुंदर हास्य—खुषी—विनोदाचा’ गोफ चिणता येईल. पण ‘वेदना—दुःख—व्यथेचा’ विणता येणार नाहीं. तेव्हां थोडक्यात त्याची परिस्थिती पाहून आम्ही सर्व हृबकलो. आई—चडील खचले. आयुष्यात कधीच हॉस्पिटलची पायरी चढावी लागली नव्हती, त्या कुटुंबाला हॉस्पिटलमध्ये जावे लागले. डॉक्टरांनी त्याच्या दुखण्याची दोन निदाने केली, जवळ—जवळ

सहा आठवडे त्याला तेथे रहावे लागणार होते. आईच्या हृदयाने ठाव सोडला. ज्योला कधी एक दिवसा पुरता सुद्धा डोळचााड केला नाहीं त्याला सहा आठवडे दूर करावा लागणार आणि तेही हॉस्पिटलमध्ये ... आई-वडील साईंचे परमभक्त. मुलाच्या प्रेमाने वेडचा झालेल्या त्या आईने 'साईपुढे' अश्वूनी भिजलेला पदर पसरला, डोक आपटलं ... शेवटी कुणाच्या तरी मुखी 'साई' जाऊन त्याने आईला समजाविले. आई दिवसभर हॉस्पिटलमध्ये त्याच्या बरोबर राही, बाबा रात्रीचे. असे जवळ जवळ चार आठवडे काढले. मध्यंतरी आपरेशन बाबतीतसुद्धा डॉक्टर बोलले होते. त्याच्या कंबरेच्या मणक्याचे आपरेशन करावे लागणार. पण अजून एक रिपोर्ट यायचा होता. त्या दिवशी आईने जे 'बाबां-जवळ' धरणे धरले होते. ते शब्दात वर्णन करणे कठीण आहे. मला वाटते, ज्या व्यक्तिवर आपले प्रेम जास्त आहे त्याच्याचकडे हट्ट करण्याचा यापला अधिकारसुद्धा जास्त असतो. साईने परत एकदा 'प्रचिती' दिली. दोन दिवसांनी डॉक्टर म्हणाले, "त्याचे सगळे रिपोर्ट चांगले आहेत, आपरेशनची जरूरी नाहीं." मी मनातल्या मनात साश्रु नयनाने माझ्या 'साईंचे' आभार मानले. कारण मीसुद्धा माझ्या भावासाठी नवस बोलले होते. त्यानंतर दिवस जात होते. त्याला कंबरेला बांधण्यास पट्टा दिला होता. त्याच्या प्रकृतीत सुधारणा होत होती ... पण असाच एक दिवस येणार होता ... मी चमकले ... तो 'रक्षावंधनाचा' दिवस होता. मी परत एकदा कोसळले. साईंकडे किती मागू? "आम्हीच अपुल्या कार्यस्तव तुज कष्टवितो देवा!" आता, त्या दिवशी मी हॉस्पिटलमध्ये जावून 'राखी' बांधू? परमेश्वरा, अशी कुणावर वेळ येऊ नये. मी परत एकदा 'बाबांना' चिनविले, आणि आश्चर्य असे, दुसऱ्याच दिवशी डॉक्टरनी हसून भावाला विचारले "किशोर तू आता घरी केव्हां जाणार?" आनंदाला पारावार नव्हता. राखी पौणिमेच्या पाच दिवस 'आधीच माझा भाऊ घरी आला, जसा साईने माझा आनंद परत मिळवून दिला तसंच माझ्या भावालाही त्याने 'मी तुझ्या पाठोशी आहे!' असा आशिर्वाद दिला. त्याला कळले नाहीं पण आम्ही जोणले. घरी येण्याच्या दोन दिवस 'आधीच भाऊ आणि वडील या दोघांना भास झाला. त्या रात्री वडील 'रजा कशी मिळणार' या चिंतेत होते. ... त्या मध्यरात्री त्यांना आपल्या कपाळावर कुणीतरी हात फिरवत आहे असा भास झाला, कुणीतरी म्हणाले, "अरे चिंता कसली करतोस? उद्या कामावर जा ... वडिलांनी घडपडून उठून पाहिले ... सगळीकडे 'मिट्ट' काळोख, वडील समजले आणि समाधानाने झोपी गेले. दुसऱ्याच दिवशी उठल्या उठल्या भाऊ वडिलांना म्हणाला, "बाबा, तुम्ही रात्री माझ्या केसावरून हात

फिरवून हाक मारली होती का?” बडील आश्चर्याने थक्क झाले. कारण भावान सांगितलेल्या हंकिंगतीत रात्री त्याला कुणीतरी प्रेमाने थोपटून ‘बाळ किशोर’ अशी हाक मारली होती. त्याने उठून बडील हाक मारतात असे समजून पाहिले होते. . . . पण सर्वांना समजल होत तो फक्त ‘किशोरचाच पिता’ नव्हता तर ‘जगत् पिता’ होता.

आज त्या ‘साईकृपेने’ तों ठीक आहे. माणसाच्या आयुष्यात संकटे येतातच त्यासाठी परमेश्वराला दोष देण्यात काहीच अर्थ नाहीं. पण संकटाला तोंड देण्यासाठी त्या दयाघन प्रभूची मदत मागितली तर चुक आहे काय? मी म्हणते, यासाठीच माणसाची कुणावर तरी ‘श्रद्धा’ हवी. या श्रद्धेनेच माणूस आजच्या व्याधिग्रस्त जीवनातून तरुन जातो. मी माझ्या जीवात जीव असेपर्यंत साईच्या चरणाशी नम्र राहित ... मग त्याच्या मनात असेल तसे होऊ दे ... शेवटी माझा विश्वास आहे ... माझा ‘रक्षणकर्ता’ माझा ‘साई’ ... आहे ...

साईकृपेचा पडताळा

-सौ. जयश्री अमृत कोसंबिया

५४, भागेश्वर भुवन

भागोजी कीर मार्ग,

माहीम मुंबई ४०० ०१६.

० माणसाच्या जीवनात अनेक अडचणी येतात. आपली भक्ती ज्यांच्यावर आहे. त्यांच्यावर पूर्ण विश्वास ठेवून आपण आपले कार्य करीत राहिल्यास यश हे हमखास येते. मी एक साईबाबांची भक्त आहे. त्यांचेवर माझी अत्यंत निष्ठा आहे. मी नेहमी त्यांचाच धाचा करीत असते. बाबांनी मला संकटातून बरेच वेळा मुक्त केलेले आहे. त्यातील एक अनुभव-

आज मी १९७१ सालापासून मराठी शॉट हॅंडचा कोर्स केला त्यात मी गर्व्हमेंटच्या परीक्षा पास झाले, पण मला गर्व्हमेंटच्या ऑफिसमध्ये स्टेनोची नोकरी नव्हती. मी कलाक म्हणून होती. मला खूप वाईट चाटे कीं, मी एवढा शॉट हॅंडचा कोर्स करून मला स्टेनोची नोकरी मिळाली नाहीं व माझ्या बरो-बरच्या मैत्रिणी स्टेनो म्हणून प्रत्येक ऑफिसमध्ये लागल्या होत्या. परंतु माझा बाबावर फार विश्वास म्हणून मला आशा होती कीं, बाबा मला केवळांना केवळ तरी स्टेनो करणार. कारण त्यांच्या अगोदर बाबांनी माझ्या खूप इच्छा हळू हळू का होईना पुऱ्या केल्या होत्या. पण बाबांचे ते अनुभव मी काही देवू शकले

नाहीं. परंतु यावेळेस मला खात्री होती कीं, आमच्या ऑफिसमध्ये स्टेनोची जागा होईल आणि बाबांच्या कृपेने मलाच मिळणार म्हणून मी बाबाना म्हणाली बाबा मला जर ही स्टेनोची जागा मिळाली तर मी साईलीलेत हा मोळा अनुभव प्रसिद्ध करीन त्याप्रमाणे स्टेनोची जागा झाली व त्या जागेसाठी पांचसहाजणी मधून माझीच निवड करण्यात आली. मला खूप आनंद झाला. बाबांनी माझी फार वर्षांची इच्छा पूरी केली आणि यापुढेसुद्धा बाबा माझ्या-साठी असेच धावून येतील याची मला खात्री आहे.

श्री साईबाबांची कृपा पाठीशी सदव रहावी हीच प्रार्थना!

०० दयाघन साई ००

-सौ. विद्या विपुल कुलंकर.
श्री साईकृपा संगीत विद्यालय,
साईसदन, आरे रोड, पेहं बाग,
गोरेगाव (पूर्व) मुंबई ४०० ०६३

० “जया मनी जैसा भाव, तया तैसा अनुभव” हच्चा साईच्या बोलांचा मला प्रत्यक्ष अनुभव आला. तो अनुभव सांगितल्याशिवाय रहावत नाहीं.

ठरत्याप्रमाणे आम्ही दोघे उभयता पति-पत्नि, आमचे मामा, मामी, आमच्या आजे सांसुबाई, आणि आमची मित्र मंडळी सारेजण शिर्डीस जाण्यास निघालो. माझ्या पतींनी श्री. विपुलरावांनी आठ दिवस आधीच तिकिटांचे रिझर्वेशन केले होते. सर्व ठरले. ३० मे ला आम्ही सकाळी आठ वाजता निघालो बोरीवलीला नऊची बस असल्या कारणाने आम्ही पावणे नऊला पोहोचलो. बसची वेळ टळून गेली साडेनऊ झाले. मग मात्र मन स्थिर राहिना. मी पतींना म्हणाले कंट्रोलरना विचारा ना, बस केव्हां येणार? परंतु ती लोक उत्तर देताना टंगळमंगळ करीत होती. आता हच्चाला पाठवतो, आता फोन करतो, आता बसेसच कमी आहेत, बस अजिबात येणार नाहीं असे करता करता साडे दहा वाजले. आमच्या वरोबर शिर्डीस जाण्यास बरेच साईभक्त होते. परंतु सर्व निराश झाले, आणि आमच्या सर्व मंडळींचा बेत फिरला. आपण रिझर्वेशन परत कल्न आपण सर्वजग घज्जेश्वरीला जाऊ या, कोणी म्हणाले टिटवाळ्याला जाऊ या! मी मात्र या गदबडीत नव्हते. मी स्टॅडच्या बाजूला जे छोटस घर होत तेथे आरामात शांत बसले होते. माझ्या पतींनी मला

सर्वांचा बेत सांगितला. मी म्हणाले, “मी मुळीच कोठेही येणार नाहीं, शिर्डीची वस येणार म्हणजे येणार मग ती १२ला वा १३ला येईल तोपर्यंत तुम्हांला वाट पाहावी लागेल. मी पतींना म्हणाले तुम्ही स्वतः फोन करून विचारा. तेव्हां ते बरं म्हणाले, तेव्हां ११ चाजले होते. साईला मी मनातून विनवित होते “साई मी तुझी जी काही शक्तीप्रभाणे भक्ती करते ती तू स्वीकारून घे आणि अज मला परत पाठवू नकोसा व त्या छोटचाशा घराजवळ बसून साईनाम स्मरण करीत बसले. तेवढ्यात माझे पती येऊन मला म्हणाले, “अग टाळी दे वस परछ्यान पावणे दहाला सुटली आहे.” मग काय विचारता आनंदान डोळे भरून आले. दयाघन साईचे आभार मानले. तेवढ्यात बस स्टॅडवर आलीसुद्धा. कधी एकदा शिरडीला पोहोचते असे झाले होते आणि बस एवढ्या उशीरा येऊनसुद्धा शिरडी येथे अगदी लवकरच पोहोचली. मंदिरात सांज आरती चालू होती. प्रथम हात-पाय धुतले व सर्वांना टाकून प्रथम मंदिरात गेले. साई दर्शन घेतले. रात्री आठ वाजता आमचे भजन किंतु झाले.

रविवार उजाडला. साई दर्शन वगैरे व्यवस्थित झाले. परंतु घरून निघात्या-पासून माझी कटकट चालू होती. साईसत्यनारायण करावा. आमचे लग्न झाल्या-पासून आम्ही साईसत्यनारायण केलाच नव्हता. तरी देखील माझ्या पतीनी साईसत्यनारायण करण्याचे मनावर घेतले नाहीं. आम्हांला दुपारच्या तीनच्या बसने घरी निघायचे होते. मनात विचार आला साईची इच्छा नसेल. मी निराश होऊन समाधी मंदिरात बसले. प्रत्येकजण अभिषेक करीत होते. कोणी साईसत्यनारायण करीत होते. मनात आले होते कुणाबरोबर तरी नंबर लावून आत जावे. परंतु एवढी हुषारी केली नाहीं. पतीची आज्ञा नव्हती ना, मग एकटी काय करणार? मंदिरात नऊ वाजल्यापासून एकटी बसून होते. पावणे अकरा वाजता पती आले, म्हणाले चल सर्वजंण वाट पाहताहेत. मी म्हणाले बघा जरा विचारून अभिषेकाला, साईसत्यनारायणाला नंबर लागतो कां? परंतु पतीनीं संपूर्ण दुर्लक्ष केले. शेवटी आम्ही दोघे सर्वच्या नावाच्या अभिषेकाच्या पाघत्या फाडण्यास गेलो. ते काम आटोपले. मी हचांना म्हणाले आपलेसुद्धा साईसत्यनारायणाचे सव्वा अकरा भरा. तेव्हां ते पावती फाडणारे गृहस्थ म्हणाले “पूजेलाच का नाहीं बसत, शेवटचे एकच तिकीट उरलं आहे.” मला खूप आनंद झाला. माझ्या कृपाळू दयाळू साईने माझी मनापासूनची इच्छा पूर्ण केली. आम्ही साई सत्यनारायण केला. पुन्हा: साई दर्शन केले आणि आम्ही तीनच्या बसने निघालो साईक्षेने बसमध्ये कुणालाही त्रास झाला नाहीं आम्ही सारेजण हसत खेळत घरी सुखरूपपणे पोहोचलो.

॥ शिरडीच्या देवा ॥

शिरडीच्या देवा तुझे साईबाबा नाव ।
 आगमनाने तुझ्यां हर्षला सारा शिरडी गाव ॥
 आलास तू होऊनिया दयेचा सागर ।
 घालतोस तू सर्वावर मायेची पाखर ॥
 केलेस तू सकलाना सुखी या संसारी ।
 श्रद्धा आणि सबुरीची देऊन शिरोरी ॥
 नामस्मरणाने तुझ्या माझी हरपते तहान ।
 दर्शन तुझे घेण्यासाठी आतुरते नयन ॥
 सदा तुझ्या कृपेने दूर होते रोगराई ।
 भक्तांचा हाकेला धावून येतो शिरडी साई ॥
 साई माझी माता, साई च माझा पिता ।
 साईच माझा मित्र, बहिण बंधू चुलता ॥
 शिरडीच्या देवा तुझे साईबाबा नाव ।
 आगमनाने तुझ्या हर्षला सारा शिरडी गाव ॥

—श्री. आनंद गणपत सातार्डेकर.
 साईकृपा—ड्रायव्हर हिल, वास्को द गामा—गोचा.

श्री साई

उदासवाणा दिवस उगवतो
 हिरमुसलेल्या उषेस घेऊन
 दंवंबिंदूचे अशु गाळीत
 जाते सुधा दुःखी न्हाऊनी ॥
 स्वर फुट्टो दुःखाने व्याकुळ ।
 साई साई साई
 माझे आई ठाव ढावा
 तुझ्या पायी ॥

—कु. सुधा अर्जुन शिवलकर
 मांडवी बंदर रोड, भडंग नाका, रत्नागिरी

महिमा साईचा

साई अमृताची इथे पाणपोई
तृष्णारात्रि साई सदा तृप्ती देई
जगी दुःख पीडा, रंजले गांजले
साईनाथ त्यांना इथे सौख्य देई

साई माझा देई जिव्हाळा आईचा
भक्तांनो या एका महीमा साईचा ॥

नाथ हा साई माझा दिसे भिकारी
परी हृदयात तयाच्या असे अमीरी
प्रभा चेहन्यावर याच्या न्यारी न्यारी
अशी करणेची मूर्ती राजस प्यारी !!

अरे भक्तांनो एका, बघा हा आला मौका
चला शिरडीला जाऊ, प्रभूचे दर्शन घेऊ
आस या दर्शनाची, प्यास या दर्शनाची
जगी उद्धार व्हाया संकटे दूर जाया
पुण्यात्म्याने दीप लाविला अपुल्या तेजाचा
भक्तांनो या एका महीमा साईचा !!

साई पिडितांच्यासाठी सदाच धावे
गोर गरीबांचा वाली तया म्हणावे
रंक-रावांनी येथे यावे जावे
साईनाथांनी त्यांना प्रेमच द्यावे
असा हा साई माझा दीन दुबळांचा राजा
द्वारकामाईला या सदा भक्तांची ये जा

जगाला जाणी साई, दिव्य त्याची पुण्याई
 असा हा दिव्य दृष्टी, जाणितो सर्व सृष्टी
 ठायी, ठायी अनुभव घ्यावा असा देव अमुचा।
 भक्तांनो या औंका महिमा साईचा! !

—श्री. शांताराम नांदगावकर
 प्रशांत १९ व, २० वा रस्ता,
 खार.

माझे साई

★★★ॐ★★★

साईनाथ माझी माता । साईनाथ माझा पिता ॥
 साईनाथ माझा भाता । साईनाथ माझा स्वामी तत्त्वता ॥१॥

साईनाथ माझा गुरु । साईनाथ माझा सहोदर ॥
 साईनाथ माझा निर्धार । साईनाथ माझा विचार ॥२॥

साईनाथ माझे मन । साईनाथ माझे साधन ॥
 साईनाथ माझे ध्यान । साईनाथ माझे विज्ञान ॥३॥

साईनाथा वाचोनि आणिक । दुसरा नाही तारक ॥
 विठ्ठलदास साईनाथा शरण आला। आत्मरंगी रंगला परम सुखी
 झाला ॥४॥

—श्री. मनोहर रामचंद्र खापणे,
 रामचंद्र खापणे चाळ, खो. न. १
 बामन डाया वाडी पवई,
 पाईप लाईन, पवई, मुंबई ७२.

माझे पहिले नमन साईबाबांना

*****

-सौ. निर्मला चं. मालवणकर

साई-स्मृति, २५, विह्नेन्ट स्क्रीन्स

दादर (पूर्व), मुंबई ४०० ०१४.

० ४० वर्षपूर्वीची गोष्ट. वयाच्या ८-९ वर्षांपासून मी मिशनरी शाळेत शिकत होते. तेथे दररोज “मूर्तिपूजा करू नका, दगडास देव मानू नका” ही शिकवण मिळत असे. रोज अर्धा तास त्यांच्या धर्मांचे शिक्षण असे. माझ्या बालमनावर त्याचा परिणाम झाला होता. त्या नंतर मी “आर्य समाज” शाळेत शिक्षिका होते. तेथेही मूर्ति पुजेला चिरोऽधच. त्यामुळे मी जरी देवळात जात असे तरी नमस्कार करीत नसे. घरी कुलाचारा प्रमाणे सर्व पूजा-अर्चा होत पण नमस्कार करीत नसे. ही गोष्ट फक्त माझ्या आईच्या लक्षात आली बाकी कोणालाच कळाले नव्हते. माझे लग्न जमले त्या घरातील सर्व मंडळी फार देव भक्त तेव्हां आई घावरली व तिने मला सांगितले, ‘तू असे काहीं करू नकोस की ज्यामुळे दांही घरांचे नाव जाईल.’

मी लग्न करून सासरी आले. तेव्हां १-२ महिन्यातच मोठ्या नणंदेच्या लक्षात ही गोष्ट आली. तिने मला प्रेमाने समजावून सांगितले “तुझ्यावर जरी दोन्ही शाळांचा परिणाम झाला असला तरी तू घरची मोठी सून आहेस. आमचे वडील गेल्यापासून आमच्या घरात “मंगळागौर” होत नाही. तर तू करशील कां? कारण तुझ्या मागून येणाऱ्या जावांनासुद्धा आपले कुलाचार पाळावे लागणार आहेत.” मी त्याला आनंदाने होकार दिला. नंतर श्रावण उजाडला दर मंगळवारी मी सर्व विधीपूर्वक पूजाअर्चा, उपवास, न बोलता जेवणे, हळदी कुकू सर्व व्यवस्थित करीत होते. पण देवीस नमस्कार करीत नसे. तिसऱ्याच मंगळवारी माझ्या डोक्यातील सोन्याचे फूल देवळातच गेले असता हरवले. देवळातून येताना प्रथम आजोळ लागले तेथे जाऊन मामी व आजीकडे मी खूप रडले. तेव्हां शेजारच्या गुजराथी बायका मी इतकी नटलेली-यटलेली मुळगी का रडते म्हणून पहावयास आल्या त्यांना माझे सोन्याचे फूल गेलेले कळले त्यांनी आपल्या मुलांना शोधावयास पाठविले पण ते काहीं सापडले नाहीं. सासरी आले. खूप घावरले होते व खूप रडत होते. कारण लग्न होऊन तीनच महिने झालेले. सोनं हरवले आता आपल्या

घरावर मोठे संकट येणार हृचा कल्पनेने मी पार हादरून गेले. हृचा पूर्वी माझ्या कडून काहींच हरवलेले नव्हते. मला रडताना पाहून माझ्या नणंदेने मला पंचास्ती तयार करून दिली व म्हटले “काहीं घाबरू नकोस ही आरती तू साईबाबांना लाव व त्यांना म्हणावं आमच्या घरावरचे संकट संभाळून घ्या”. मी तर रडून रडून फार थकले होते. अंतःकरणपुर्वक बाबांना म्हटले, “बाबा माझी चूक मला कळली. मी देवीला नमस्कार केला नाही. मला माफ करा.”

आणि पहिला नमस्कार मी साईबाबांच्या फोटोला केला व त्यांची उदी लावली. मी कोणतीही पोथीच काय पण छोटेसे स्तोत्र पण हृचा दिवसापर्यंत वाचले नव्हते. पण दुसऱ्या दिवसापासून मी ‘श्री साईसच्चरित्र’ वाचावयास सुरचात केली. हे पण त्याच नणंदेने मला सुचविले होते. पोथी वाचन संपले की मी त्यांची उदी भक्तिभावाने लावत असे. ज्या दिवशी माझ्या पोथीची समाप्ती झाली. त्याच दिवशी मामीच्या गुजराठी शो जारणीने येऊन सांगितले की “एका दक्षिणी वाईच्या डोक्यातील सोन्याचे फूल देवळाच्या पुजान्याच्या मुलीस मिळाले आहे.” माझी आई पाहावयास गेली तर काय आश्चर्य! माझेच फूल! ६३ दिवसानी मिळाले! बाबांनी मला किती लघकर आपल्याकडे ओढून घेतले! आज त्याला ४० वर्ष लोटली पण प्रत्येक संकटाच्या वेळेस ते माझ्या पाठीशी उभे असतात. बाबा असेच सर्वांची संकटे दूर करोत ही त्यांच्या चरणी प्रार्थना

॥श्री साईनाथ महाराज की जय॥

श्री. विनय मोरे व नीता कुलकर्णी शुभमंगल

०श्रीसाईलीला मासिक ज्या छापखान्यात मुद्रित करून छापले जाते त्या वाँम्बे नेंशनल प्रेसचे मालक श्री. पांडुरंगराव मोरे यांचे चिरंजीव श्री. विनय यांचा शुभविवाह चि. सौ. कॉ. नीता कुलकर्णी इजवरोबर ८-५-८४ रोजी सी. के. पी. हॉल, राममारुती मार्ग, दादर येथे थाटोत साजरा झाला वृद्ध-वरांना शुभाशिर्वाद देण्यासाठी छपाई क्षेत्रातली तसेच इतर विविध क्षेत्रातली मंडळी मोठ्या संस्थेने हजर होती.

आम्हीही नूतन दांपत्यास सुखाचा संसार चितितो.

धन्य बाबा, तुमची धन्य आहे!

लावणी समाजी सौ. आसावरी बायकूळ.

संगीत विशारद इ-९-८ बर्वेनगर,
घाटकोपर (पश्चिम) मुंबई ४०० ०८४

० श्रीसाईबाबा आपल्या भक्तांची दुखणीसुद्धा आपल्या अंगाचर घेत व ती स्वतः सोसून भक्तांना त्यातून सोडवीत. तसेच रोगनिवारणार्थ बाबा उदी देत त्याचा प्रभाव काय वर्णावा? इतरांप्रमाणे मलाही बाबांच्या उदीचा प्रत्यय आला.

माझ्या स्वतःच्या गाण्यांच्या कार्यक्रमाचा कोलहापूर-कोकण दौरा आटपून नुकतीच मी मुंबईला आले होते. मध्यंतरी दहा एक दिवसांचा मला आराम होता. त्यानंतर सुप्रसिद्ध साईभक्त व निमति श्री. कुमारसेनगुर्जे यांच्या आरती थिएटर-च्या 'शेगावचे गजानन महाराज' या नाटकाचा विरामावाही दौरा होता. दौन्याला दहा दिवस बाकी होते. मी या नाटकात गजानन महाराजांची एकनिष्ठ भक्त बायजा व सीताबाई या भूमिका करते. मला भूमिकेची जबाबदारी व कर्तव्य पार पाडणे भाग होते. दौन्याचे दिवस जवळ येत चालले होते.

एके दिवशी घरी उम्या आरशासमोर मी कुंकू लावण्यासाठी उजवा हात वर करतांच मला आढळून आले की माझ्या उजव्या काखेत गाठ आली आहे. गाठ बरीच मोठी झालेली, लाल व टरटरलेली होती. मला काहीच माहीत नव्हते. 'असेल कसली तरी गाठ जाईल आपोआप' असा विचार करून मी दोन-तीन दिवस वाट पाहिली पण दिवसेदिवस गाठीचा आकार मोठा होत गेला. वेदनांनी हैराण होत होती. निष्णात डॉक्टरांकडे जाणे भाग पडले. त्यांनी सल्ला दिला की शस्त्रक्रिया करणे भागच आहे. घाबरू नका. बरे होईल पण त्यास अवधी लागेल.

मी गर्भगळित झाले. दौन्याची तारीख जवळ येत होती. गजानन महाराजांनी माझ्यां हातून सेवा न घडावी असा संकेत तर नसेल ना असा विचार माझ्या मन्मृत आला. माझ्या पतींनी वेळीच काळजी घेण्याचे वारंवार सांगूनही मी माझ्या मताशी कायम राहिले.

घरातील श्रीसाईबाबांच्या मोठ्या तसविरीसमोर उभी राहून मी बाबांची प्रार्थना केली - "बाबा, तुमच्या घडील बंधूंच्या - गजानन महाराजांच्या -

नाटकाचे प्रयोग जवळ आले आहेत. बाबा, तुम्ही जाणताकी, मी मनोभावे त्यात भूमिका करते. गाठीच्या दुखण्याने मी हैराण झाले आहे. धारवाढी चोळी व ब्लाउजही मी घड घालू शकत नाहीं. हातांची हालचालही करता येत नाहीं. अशा स्थितीत मी रंगमंचावर काम कशी करू? बाबा, मी डॉक्टरी इलाज करणार नाहीं. तुमच्या साक्षीनं तुमची ही उदी घेऊन काखेतील गाठीस लावीत जाईन. महाराजांच्या सेवेची संधी द्यायची असेल तर दोन-तीन दिवसात माझी गाठ पूर्ण वरी झाली पाहिजे. आता तुमची जशी इच्छा.”

आणि आश्चर्य! प्रयोगाला दोन तीन दिवस उरले होते. सकाळी उठून पाहिले तो काखेत कसकसणारी, टरटरलेली, वेदनांनी हैराण करूगारी मोठी गाठ कुठे गायब कशी झाली हे कळलेच नाहीं. गाठीचा नामोनिशाही उरला नाहीं. आनंदातिशयाने बाबांच्या तसविरीसमोर भक्तिभावाने व एकाग्रतेने मी उभी राहिले. पित्याच्या वात्सल्यपूर्ण दृष्टीने, स्मित वदनाने बाबा माझ्याकडे पाहात होते. दौन्यात आणि नंतर अजूनही मला कसलाही त्रास झाला नाहींही बाबांचीच लीला!

काय बाबांच्या उदीचे महिमान ।
उदी शंकराचेही भूषण ।
भावे भाळी करी जो चर्चन ।
विघ्न निरसन तात्काळ ॥

श्रीसाईसच्चरित अध्याय ३३

श्री सिद्धराज माणिकप्रभूजी मुंबईत

०माणिकनगरचे सिद्धपुरुष सकलमतोचार्य श्री सद्गुरु प. पू. श्री. सिद्धराज माणिक प्रभू महाराज यांचे मुंबापुरीत शुभागमन झाले असून त्यांचा मुक्काम मोरोबा मँच्यान, पहिला मजला, विष्णूधाम हॉलजवळ, १४ वा स्त्री लिंकिंग रोड, खार येथे जूनच्या दुसऱ्या आठवड्यापर्यंत रहाणार आहे. भवतांना या कालावधित श्री दर्शन व तीर्थप्रसाद घेता येईल तसेच भजनादी कार्यक्रमात्रही भाग घेता येईल.

दूरध्वंती - ५३ ४० ३१.

तुझ्या कृपेने

साईनाथा तुझ्या कृपेने तरलो सागर सारे
झेलीत आलो सहज किती हे वाढल आणि वारे ॥६॥

तुझ्या कृपेने जळले पाणी दिव्यात होऊन तेल
तुझ्या कृपेने कळे वाढली वांज कुशीतील वेल
तुझ्या कृपेच्या छत्राखाली तुच कुणाही तारे ॥१॥
तरलो सागर सारे....

सर्वधर्म समभाव दृष्टीतव असे सर्वठाई
सर्व भक्त तव असती बालक तुच तयांची आई
म्हणून घुमती आसमंती या साईनाथ तव नारे ॥२॥
तरलो सागर सारे....

हिंदु मुस्लिम शीख ईसाई ज्ञानी थोर लहान
सर्वच म्हणती साई अमूचे जगती देव महान
सृष्टी अद्भूत, फुलतिचे तू सुगंध कुणीही घ्यारे ॥३॥
तरलो सागर सारे....

शिर्डी क्षेत्री तव लाभे शांती धन्य कुणाही वाटे.
नास्तिक होई आस्तिक बघ हा भक्ति भाव मनो दाटे
रक्षण्यासही जळत्या धुनोची रक्षा कुणीही न्यारे ॥४॥
तरलो सागर सारे....

संगमरवरी धबल मूर्ति तव संगम घडवी भक्तिचा
साक्षात्कारही घडे मनाला तुझ्याच अद्भुत शक्तिचा
मनात रुजली “श्रद्धा सबुरी” साई दर्शना यारे ॥५॥
तरलो सागर सारे....

—श्री. शिवाजी कौ. मोरे
‘श्रीसाईकृपा’ राऊळ नगर-
मु. पो. दोंडाईचा, पो. शिंदखेडा.
जिल्हा धुळे

नित्य साईगीत गावे !

देहरूपी क्षिजावे
 किर्तीरूपी उरावे
 नित्य साईनाम स्मरावे
 नित्य साईगीत गावे..... ॥ १ ॥

शिर्डी आपुले माहेर मानावे
 साई माऊळी नमन करावे
 नित्य साईनाम स्मरावे
 नित्य साईगीत गावे..... ॥ २ ॥

साईस आपुला 'राजा' म्हणावे
 प्रजा समजूनी आपण जगावे
 नित्य साईनाम स्मरावे
 नित्य साईगीत गावे..... ॥ ३ ॥

साईस आपुला 'मालक' म्हणावे
 अन्नदात्याचे गुणगान गावे
 नित्य साईनाम स्मरावे
 नित्य साईगीत गावे..... ॥ ४ ॥

साईस आपुला 'पालक' म्हणावे
 पालकोच्या चरणात रहावे
 नित्य साईनाम स्मरावे
 नित्य साईगीत गावे..... ॥ ५ ॥

'थद्धा-सबुरी' मंत्र घ्यावे
 साई दर्शना शिरडी जावे
 नित्य साईनाम स्मरावे
 नित्य साईगीत गावे..... ॥ ६ ॥

माझ्या अर्धार मनास

साई तुझ्या पदकमलांचा ध्यास
लागू दे माझ्या अधीर मनास ॥धू॥

क्रोध, मोह हे वाट अडविती
तुझ्या पदासी येऊ न देती ।
निराळूनी त्या रक्षी रे मज
देऊनी अभय करास ॥१॥

अहंकार सर्प राज डसतो
स्वार्थोन्मादे गरल भिनवितो ।
सर्वांगी विष लहरी उठवूनी
करी बेभान जीवास ॥२॥

दयाघना! वर्षी रे कृपाजल
विकार नाशुनी मज करी निर्मल
तुझ्या पदाब्जी नित्य रम् दे
माझ्या मन भ्रमरास ॥३॥

-शांता रेगे
२८, साऊथ, तुकोगंज
इन्द्रर, म. प्र.

निरखे-कपसे शुभमंगल

इंदूरचे निष्ठावान साईभक्त श्री बापूसाहेब निरखे यांचे चिरंजीव श्री. राजेंद्र यांचा विवाह इंदूरचेच श्री. शरदचंद्र कापसे यांची कन्या चि. सौ. कां. निशा इंजवरोबर मगळवार ता. १५ मे ८४ रोजी सकाळी ९-३३ वा. महाराष्ट्र ब्राह्मण सभा भवन, जेलरोड, देवी अहिल्या मार्ग, इंदूर येथे थाटात साजरा झाला. वधु-वरांना शुभाशिवादि देण्यासाठी इंदूर मधील विविध क्षेत्रातील नामवंत साईभक्त मंडळी हजर होती.

आम्ही ही नवविवाहितांना नांदा सौख्यभरे चितितो.

साई प्रेमाचा उगम

ना उमगे राग मला
 ना समजे स्वर मला
 शब्दात व्यक्तिला भाव
 त्यात असे साई नाव

साई भावाचा भुक्तिला
 भवित आणिक जोडीला
 भाव भवितचा संगम
 तेथे प्रेमाचा उगम

प्रेमाने जिंकीन तुला
 कधी न सोडी तू मला
 होशील तू कृपावंत
 कृपेला नस्तो अंत

समजेन भाग्यवंत
 देशील जर तू हात
 राहीन तुझ्या मी संगे
 दिले वचन हे सांगे

द्रव्य माती एक तुला
 फकीरा कळले मला
 गुफिली ही शब्दमाला
 अपितो साईबाबा तुला

—श्री. मुरलीधर घोलष
 ६५३-सहकार नगर नं. २,
 चेंबूर, मुंबई — ७१.

नकोस भक्ता परत फिरु रे

नकोस भक्ता परत फिरु रे, नकोस भक्ता गर्व धरु

श्री साईचे नाम गात या श्री साईची भक्ती करु ॥१॥

जय साई जय साईनाथा

जय जय बाबा साईनाथा

श्री दत्ताचा हा अवतार

संकटाला करतो पार

तारक त्याचे स्मरण करु पद स्पर्शाने सर्व तरु ॥२॥

जय साई जय साईनाथा

जय जय बाबा साईनाथा

ठायी ठायी हा साईदेव

सुभग सुभग तो शिरडीगाव

ऐल द्वारका पुहे व्याघ्र पैल उणवतील कल्पतरु ॥३॥

जय साई जय साईनाथा

जय जय बाबा साईनाथा

कर्तव्याची धरूनी कास

साई स्वीकारी हा वनवास

दासच त्याचे आपण का मग कर्तव्यासी परत फिरु ॥४॥

जय साई जय साईनाथा

जय जय बाबा साईनाथा

पावन शिरडी पावन राम

श्री साईचे पावन नाम

त्रिदोषनाशी प्रवास हा प्रभू भक्त आम्ही नित्य समरु ॥५॥

जय साई जय साईनाथा

जय जय बाबा साईनाथा

शिरडी तुझा हा मंगल योग

भक्त आणि तुझा सुयोग

तारक त्याचा ठेवून आपण शिरडी गाव अमर करु ॥६॥

—कमल पां. गोरे

म्युनिसिपल जी बिल्डिंग, ब्लॉक
नं. १०, सायम, भंडारवाडा, मुंबई नं. २२.

देवाधिदेव—साई

साई माझी माऊळी, पिता माझे साई
हृदयातले प्रकाश-पुंज देवाधिदेव साई ।

प्रसाद देऊनी मला
तू उपकृत केले,
शरणी घेऊन आपुली
जीवन सुखद केले ॥१॥

उदीचा चमत्कार हा
जो करे हथावे भक्षण
होतील दूर सर्व
ताप आणि दुःख तत्क्षण ॥२॥

उघड दार देवा आता
आलो तुझ्या दाराशी
हृदयात रहावे नेहमी तू
राह दे तुझ्या पायाशी ॥३॥

शिरडी वैकुंठ आपुली
जगाचाही स्वर्ग-धाम
बाबा तू आहे सर्वाचा
अल्लाह, नानक राम ॥४॥

—श्री. एसॅ. एल. पोहार
सेल्सटॅक्स इन्स्पेक्टर,
३८१२ भवानीपूर कॉलनी,
इन्दौर (मध्यप्रदेश)

